

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΡΙΑΣ: Κατὰ τὴν παρούσα ἀνατύπωση διορθώθηκαν τὰ τυπογραφικὰ λάθη, ἐκσυγχρονίστηκε ἡ ὀρθογραφία καὶ ἔγιναν ὀρισμένες ἐπεμβάσεις στὴ στίξη.

Εὐχαριστῶ τὸ ΕΛΙΑ καὶ τὸν κ. Μάνο Χαριτάτο, ποὺ ἔθεσε στὴ διάθεσή μου ἀντίτυπο τῆς πρώτης ἔκδοσης.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οἱ μεγαλύτεροι συγγραφεῖς, ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι συνέγραψαν μυθιστορικὰ πονήματα· ὁ Ρουσσῶς εἰς τὴν Γαλλίαν, ὁ Βαλτερσκῶτος εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὁ Γκέτης εἰς τὴν Γερμανίαν, ὁ Φόσκολος εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ὁ Κουπέρης εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἀμερικὴν· εἴτε διότι ἐνεκρίθησαν πολύτιμα τὰ τοιαύτης φύσεως πονήματα, ὡς συμμιγνύοντα τὸ ἥδῦ μετὰ τοῦ ὠφελίμου, εἴτε διότι ἀναγκαία σχεδὸν ἀποβαίνει εἰς ὀργώσας φαντασίας ἢ ἔκχυσις τῶν φλογερῶν τῶν ἐντυπώσεων.

Εἰς τὴν ἀναγεννωμένην Ἑλλάδα τολμῶμεν ἡμεῖς πρῶτοι νὰ δώσωμεν εἰς τὸ κοινὸν τὸν Λέανδρον. Εὐτυχεῖς, ἂν εἰς τὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν ἐνεχαράξαμεν, ἰδῶμεν μετ' ὀλίγον ἄλλους δοκιμωτέρους συγγραφεῖς μυθιστοριῶν.

Ἐπειδὴ δὲ δύνανται τινες ἐπιπολαίως νὰ κρίνωσι τὸ πόνημα τοῦτο, θέλομεν ὀλίγα τινα εἰπεῖ περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν διεπραγματεύθημεν τὴν μυθιστορικὴν ὕλην μας.

Παρουσιάζεται ἥρωας τῆς μυθιστορίας ἡμῶν Λέανδρος τις, χαρακτῆρος αὐστηροῦ, ψυχῆς ἀνεξαρτήτου καὶ αἰσθημάτων φλογερῶν. Εἰς τὴν κοινωνίαν αἰσθάνεται τὴν συνήθη ἐκείνην ἀγῆδιαν, τὴν ὁποίαν ἐμπνεύουσι αἱ ἀπαιτήσεις της, αἱ προλήψεις της καὶ οἱ τύποι της. Διὰ τοῦτο αἱ πρῶται τοῦ Λεάνδρου ἐπιστολαὶ ἔχουσι τι στωικόν, θρασὺ καὶ σαρκαστικὸν καθ' ὅλων τῶν κοινωνιῶν. Ἐκ Ναυπλίου μεταβαίνων εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν συρρέουσι τόσαι ξένοι οἰκογένειαί, ἀπαντᾷ νεωστὶ ἔλθοῦσαν τὴν Κοραλίαν, νέαν, μετὰ τῆς ὁποίας συναετράφη, ἀλλὰ τὴν εὐρίσκει νυμφευμένην, καὶ μητέρα βρέφους. Αἱ πρῶται ἐρωτικαὶ ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας ὁ χρόνος δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐξαλείψῃ, ἀναγεννῶνται ἰσχυρότεροι καὶ εἰς ἀμφοτέρα τὰ μέρη. Ὅλα τὰ μαγευτικὰ θέληγτρα τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ ἔρωτος ἐξιστοροῦνται ἀκριβῶς παρὰ τοῦ συγγραφέως, ἀλλ' ἀκριβῆς οὗτος φύλαξ καὶ τῶν κανόνων τῆς ὀρθῆς ἠθικῆς, παριστᾷ τὴν μὲν Κοραλίαν γυναῖκα ἐνάρετον καὶ οἴκτου ἀξίαν, τὸν δὲ Λεάνδρον σεβόμενον τὴν ἱερότητα τοῦ ὕμναίου.

Ἡ Κοραλία ἐκμαγεύεται, ὡς προεῖπομεν φυλάττει ὅμως ἀρκοῦσαν ἰσχὴν εἰς τὴν καρδίαν της, καὶ ἀναγκάζει τὸν Λεάνδρον ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἀλλὰ πίπτει ἀσθενής, καὶ ἡ μεταξὺ τῶν χρεῶν της καὶ τῶν αἰσθημάτων της πάλη κατατρώγει βαθμηδὸν τὴν ὑπαρξίν της.

Ὁ Λεάνδρος φεύγων ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, καὶ ἀπηλπισμένος, εἰς τὸ Ναύπλιον ἐπιστρέφει. Ὁ αὐστηρὸς του χαρακτῆρ ἐξαγριοῦται τότε ἔτι μᾶλλον, καὶ αἱ ἐπικρίσεις του κατὰ τῶν ζητούντων νὰ καθιερώσωσι τὴν σαθρὰν πολιτικὴν καὶ νὰ ἐξαγιάσωσι τὸ ψεῦδος γίνονται δριμύτεροι· ἀλλ' αἱ ἐπικρίσεις του δὲν περιέχουσι καμμίαν προσωπικότητα. Εἶναι πίνακες, καθ' οὓς ἡ κακία διὰ χρωμάτων μελανῶν ἐξεικονίζεται, καὶ εἰς τοὺς ὁποίους δύναται μυστηριωδῶς ὁ ἔνοχος νὰ ἰδῇ τὴν διεφθαρμένην του ψυχὴν, νὰ ἐρυθριάσῃ, καὶ νὰ διορθωθῇ.

Ἄλλ' ὁ Λεάνδρος εἶναι καὶ Ἕλληνας, καὶ ζῆ κατὰ τὰ 1833 καὶ 1834. Ποῖα εἶναι αἱ πολιτικαὶ του ἰδέαι; Εἶναι ἄνθρωπος τῆς προόδου, καὶ ὀθωνιστῆς ἐπομένως. Εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος βλέπει τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος ἐξεικονιζομένην· εἰς αὐτὸν βλέπει τὴν συγκέντρωσιν τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων ἐνεργουμένην, τὴν εὐνομίαν διαδεχομένην τὴν ἀναρχίαν, καὶ τὴν πρόοδον τοῦ ἔθνους καθ' ἡμέραν πραγματοποιουμένην.

Εἰς τὸ Ναύπλιον διατρίβων, καὶ μέλλων εἰς τὰς μελαγχολικὰς του παραφορὰς νὰ δώσῃ τέλος εἰς τὰ τοῦ βίου του, ἐξαπατᾶται ἀπὸ τὸν φίλον του Χαρίλαον, ὅστις τὸν δίδει γλυκειὰς ἐλπίδας περὶ τοῦ μέλλοντός του, καὶ τὸν πείθει νὰ περιηγηθῇ κατὰ τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Λεάνδρος πλήρης χαρᾶς βλέπει τὴν Ἑλ-

λάδα με τὸ μαγευτικὸν πρῖσμα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ζωγραφίζει τὰς ἀρχαιότητάς της, τὰς νίκας τῶν συγχρόνων του Ἑλλήνων, καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ δύο σχεδὸν μηνῶν περιήγησιν ἐπιστρέφει· ἐμβαίνων, αἰσθάνεται τὴν μεγαλυτέραν φαιδρότητα, ἀλλ' εὐρίσκει τὴν Κοραλίαν πνέουσαν τὰ λοίσθια. Ἡ μυθιστορία τότε λαμβάνει τὸν τραγικὸν της χαρακτῆρα καὶ χρώματα ἐπικήδεια ἢ μέχρι τοῦδε ποικίλη της εἰκῶν. Ἡ Κοραλία ἀποθνήσκει, καὶ ὁ Λεάνδρος αὐτοκτονεῖται.

Ἡ ὑπαρξίς τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς, ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν ἀγροτικὸν βίον, ὁ ἔρωσ τῆς ἐλευθερίας, ἰδοὺ αἱ ἰδέαι καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ Λεάνδρου αἱ ἀνατολαὶ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, ἡ γαλήνη τοῦ ἕαρος, τὰ ὑψηλὰ ὄρη, αἱ τρικυμῖαι, ἰδοὺ ἐν μέσῳ ποίων εἰκόνων τίθεται ἡ σκηνὴ τοῦ Λεάνδρου.

Διατί δὲν ἔλαβεν ἕκτασιν μεγαλυτέραν ἢ μυθιστορία; Διότι ἐπεθυμήσαμεν αἱ λέξεις νὰ εἶναι σημεῖα ἰδεῶν καὶ αἱ αὐταὶ ἰδέαι, καὶ αἱ αὐταὶ εἰκόνες νὰ μὴν ἐπανερχῶνται ὑπὸ ποικίλας φάσεις. Ἐφιλοτιμήθημεν δὲ νὰ δώσωμεν τύπον τινὰ νευρώδους λεκτικοῦ.

Ἐνίοτε διὰ νὰ δώσωμεν τύπον ἑλληνικώτερον, ἐπλουτίσαμεν μ' ἑλληνικὰ ἔπη τῶν ἐπιστολῶν τινὰς· ἀπαξ δέ, ἢ δις καὶ ἐμμήθημεν ποιητὰς Ἕλληνας.

Θέλουσιν ἴσως μᾶς συκοφαντήσει τινὲς ὅτι ἐμμήθημεν τὸν *Ἰάκωπον Ὀρτην* τοῦ Φοσκόλου, ἢ τὸν *Βερτέρον* τοῦ Γκέτου, ὄντα δὲ τὰ βιβλία ταῦτα εἰς

χειρας τῶν ἀναγνωστῶν δύνανται ὑπὲρ ἡμῶν νὰ ὀμιλήσωσιν.

᾽Ω νεολαία τῆς Ἑλλάδος, διὰ σὲ γράφω· λάβε ἀνατροφὴν ὑγιεστέραν, καὶ ρίψου μετ' ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὸ στάδιον τῆς εὐφυΐας, αἰσίως ἀνοιγόμενον σήμερον. Μέχρι τίνος ἢ Ἑλλάς θέλει μένει ὀπίσω τῶν πεφωτισμένων ἐθνῶν; ἢ Ἑλλάς ἢ προορισθεῖσα νὰ εἶναι πρόδρομος πάσης μεγάλης ἰδέας, καὶ παντὸς γενναίου ἔργου; ᾽Ω νεολαία τῆς Ἑλλάδος, ὅ,τι ἐδύνασο ν' ἀπαιτήσης ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας γενεὰν ἐξετελέσθη; θαυματουργοὶ σ' ἐσπλαστουρήσαμεν μέλλον, σ' ἐδώκαμεν πατρίδα, καὶ τὴν γῆν τῶν προγόνων σου ἐλυτρώσαμεν. Ἄλλ' ἡμεῖς ἀπηυδισμένοι ἀπόμαχοι ἔχομεν ν' ἀπαιτήσωμεν ἀπὸ σὲ τὸ ἄλλο ἡμῖς τῆς ἐργασίας, τὴν ὁποίαν εἰς ἔκβασιν ἐφέρομεν, τὸν φωτισμόν, λέγομεν, τῆς Ἑλλάδος.

Π. ΣΟΥΤΣΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α΄.

Ὁ Λέανδρος πρὸς τὸν Χαρίλαον.

Ἐκ Ναυπλίου, τῇ 13 Δεκεμβρίου 1833.

Ο κόσμος ποῖος; ἡ ζωὴ πόση; καὶ πόσον ὅμως ἐπαίρεται ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος! Ὅριζων μεγαλοπρεπῆς με ἠνοιχθή, ὅτε κατὰ πρῶτον ἐπάτησα τὸ κατώφλιον τοῦ βίου· ἀλλ' εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν τριάκοντα ἐτῶν τὸ κάλυμμα τῶν ἀπατῶν πίπτει, καὶ τότε κρημνοὶ ἐμπρός, κρημνοὶ ὀπίσω, στενὸν δὲ καὶ δύσβατον τὸ μεταξύ! Μὲ πόσῃ ὅμως βαθύτητα λύπης καταπειθόμεθα περὶ τῆς ἀθλιότητος ἡμῶν, καὶ πόσον σοφιστικῶς παλαίει ὁ νοῦς κατὰ τῆς ἀληθείας!

Χθὲς τὴν αὐγὴν καθήμενος εἰς τὸν κοιτῶνα μου, ἠνοιξα τὸ βιβλιάριον, ὅπου κεῖνται τεταμιευμένα τῆς ζωῆς μου ἀπομνημονεύματα. Θεέ! οἱ ἀγῶνες μου πόσοι, αἱ ὀδοιπορίαι μου πόσαι, πόσων ἐτῶν αἱ μελέται μου! καὶ ὅλα ταῦτα διατί;... Ποῦ ὅσους εἶδα βρέφος, ποῦ ὅσους μειράκιον; ποῦ αἱ ἀθῶαι παιδιαί, ποῦ αἱ

νεανικαί ἀπάται; Τὸ πᾶν ρεῦμα καταρράκτου πίπτον,
καὶ εἰς τὴν ἄβυσσον ἀφανιζόμενον.

Λ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β΄.

Ὁ αὐτός.

Τῆ 14 Δεκεμβρίου.

Δυστυχία! διατί νὰ μὴ δύναμαι νὰ κάμψω τὸν αὐχένα
εἰς τὸν ζυγὸν τῆς κοινωνίας; Πόσοι εὐτυχοῦσιν, ἀκο-
λουθήσαντες τὴν τετριμμένην ὁδόν!

Δυστυχία! βλέπω ἀνθρωπίσκους πιθαμιαίους τὸ ἡ-
θικὸν ὕψος, ψιττακίζοντας γλῶσσας τινάς, ἐστερημέ-
νους πάσης βαθείας γνώσεως καὶ πάσης εὐφυΐας, καὶ
ὅμοις αὐτοὶ εὐδοκιμοῦσι, χαίρουσι πλοῦτον καὶ τιμὴν.

Μὲ ποίαν ὀργὴν ἐνδόμυχον δὲν βλέπω τοὺς δυνα-
τούς, αὐτοὺς τοὺς ἐμπορευομένους τὸν ἄνθρωπον ἄν-
θρώπου; Καὶ τὰ μειδιάματά των, καὶ αἱ αὐθάδειες
των ὄφρες, καὶ τῶν μικρῶν οἱ πιθηκισμοὶ καὶ χαμέρ-
πειαι!... Ὅχι, ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐπλάσθη νὰ ἐξουσιάζῃ
τὸν ἄνθρωπον.

Ἡ κοινωνία δὲν ἐδύνατο ἄρα γε νὰ ὀργανισθῇ ἄλ-
λέως; καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς φύσεως

ἐξερχόμενος, ἔπρεπε νὰ κλεισθῇ αἰχμάλωτος εἰς τὰς
φυλακὰς τῶν πόλεων; Ἰδέα λυπηρά! κυριεύεις πολ-
λάκις τὸν νοῦν μου, καὶ καταφλέγεις τὸ μέτωπόν μου.

Ἐκπλήττεται, φίλε! ἡ πρώτη νεότης εἰς τὴν θέαν
τῆς τόσον περιωρισμένης κοινωνίας, καὶ εἰς τὴν θύραν
τῆς ἐμβαίνουσα στενοχωρεῖται, καὶ μόλις ἀναπνέει·
ἀλλ' εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν τῆς βαθμηδὸν συνεθίζομεν
οἱ πολλοί, καθὼς ἐμβαίνοντες εἰς κοιτῶνα χαμηλὸν
αἰσθανόμεθα εἰς τὸ κατώφλιόν του τὸ στενόχωρον
μόνον.

Γνωρίζεις τὸν χαρακτῆρα μου τὸν παράδοξον καὶ
τὸν ἄγριον· γνωρίζεις τὴν καρδίαν μου τὴν μεμονω-
μένην ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὴν λυτουμένην ἐν
ταύτῳ διὰ τὴν μόνωσίν της... ὦ φίλε! καίτοι φέρων
ἐν ἐμαυτῷ τὴν ἀνάγκην τῆς αἰσθητικότητος, δὲν αἰ-
σθάνομαι οὐδ' ἀγάπην, οὐδὲ πόθον· ὁ θάνατος τέρμα
τοῦ παντός· κανεὶς σκοπὸς ἄξιος καμμιᾶς προσπαθή-
σεως... Δύο γυναῖκες εἰς τὸ βάθος τοῦ κόσμου φαι-
νόμεναι μὲ προσήλουν πρὸς τὴν ζωὴν, ἡ Ἀρετὴ καὶ
ἡ Ἐλευθερία... Πλὴν βαθμηδὸν τὰ λαμπρά των χρώ-
ματα ἐσβέσθησαν εἰς τὰ ὄμματά μου, καὶ βαθμηδὸν
ἀπεδείχθησαν καὶ ἡ μήτηρ καὶ ἡ θυγάτηρ εἰκόνες τῆς
φαντασίας... εἰκόνες τῆς φαντασίας, φίλε μου!

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ'.

Ὁ αὐτός.

19 Δεκεμβρίου, ἐκ Μεγάρων.

Ὁ χείμαρρος τῆς καταστροφῆς πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος διέβη πανταχοῦ ἐρείπια, καὶ πανταχοῦ θεάματα μελαγχολίας. Ἡ εὐρυάγειος πόλις τοῦ Ἀγαμέμνονος σωρὸς στεγασμάτων ἀγρίδιον ἢ Σπάρτη· εἰς τὰς Θήβας δὲν ἀπήνησα τὸν Ἐπαμεινώνδαν· εἰς τὴν Κόρινθον οὔτε τὰ πολυτελῆ λουτρά, οὔτε οἱ Ἀρίστιπποι.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα μόνη τῶν νοερῶν δυνάμεων ἡ μνήμη εὐρίσκει τροφήν, καὶ μόνη τῶν αἰσθήσεων ἡ ὄρασις· ἡ ὄρασις ἢ ἀνυψουμένη πρὸς ἐξαισίον οὐρανόν, καὶ καταβαίνουσα εἰς ἐπίσης ἐξαισίον φύσιν.

Πλησιάζων πρὸς τὴν Μεγαρίδα, διέβαινα τέσσαρας ὥρας ἀκτὴν ἔρημον· πλησίον τῆς δάση γηραλέα, καὶ εἰς τὴν ἄκρην τοῦ αἰγιαλοῦ στελέχη δένδρων χωρὶς φλοιόν, καὶ λευκανθέντων ἀπὸ τὸ γῆρας· ἡ δὲ θάλασσα ὀργίλη καὶ κυματόεσσα. Θεέ! ὁ σάλος τῶν κυμάτων ἐσάλευε τὴν καρδίαν μου.

Ἐμβαίνων εἰς τὰ Μέγαρα, ὑπὸ δένδρον ἀπήνησα στρατιώτην παλαιόν, ὑγραίνοντα ξηρὸν ἄρτον εἰς

ρύακα. Μὲ ἀνεγνώρισεν ὁ γεννάδας, καὶ ἡ κολοβή του δεξιὰ μὲ ἀπέδωκε τὸν ἑλληνικὸν χαιρετισμόν. Αἱ ἐπαναστάσεις, ἐκρήξεις κρατῆρων· πυρὸς χύνεται ποταμός, καὶ μετ' αὐτοῦ μύδροι φλογεροὶ κυλίνονται φέροντες φρίκην καὶ καταστροφήν· ὁ σπασμὸς τῆς φύσεως ἔπαυσε; Ψυχροὺς οἱ διαβάται πατοῦσι καὶ τοὺς μύδρους καὶ τὴν τέφραν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Δ'.

Ὁ αὐτός.

Ἐκ Μενιδίου, 21 Δεκεμβρίου.

Ἡμέρα ὠραία, ἡμέρα ἑαρινή! Εἰς τὰς κοιλάδας τὰ ποίμνια, οἱ βοσκοί, καὶ οἱ κύνες οἱ ποιμενικοί· εἰς τὰ ἡροτριωμένα πεδία, αἱ γεωργικαὶ καλύβαι καὶ ἡ ἀθάωα χωρική τῆς Ἑλλάδος μὲ θύμον καὶ ἐλελίφασκον τὴν κεφαλὴν τῆς στολίζουσα· ὦ τὰς ἀθώας ἡδονὰς τοῦ ἀγροτικοῦ βίου! ὦ τὴν ἀθῶαν ἐλευθερίαν τῶν ἀγρῶν!

Φόρει χιτῶνας ἀργυροκεντήτους δουλεῖα τῶν πόλεων! κάθου ὑπὸ πορφυρᾶς ὀροφᾶς καὶ εἰς χρυσᾶ ἔπιπλα, δὲν θέλεις παύσει νὰ εἶσαι ἡ ὀχληρὰ ἢ φαυλόβιος γυνή, καὶ ἂν μυριάδες θνητῶν καθ' ὄλους τοὺς

αἰῶνας καὶ εἰς ὅλας τὰς γαῖας συνείθισαν νὰ σὲ λα-
τρεύωσιν ὡς Θεάν!

Ἐλευθερία! ὦ γλυκυτάτη ὦ μεγαλοπρεπῆς χειρα-
γωγὲ τῶν ἀνθρώπων! Εἰς τὰ ὄρη κατοικεῖς καὶ ἀκη-
λίδωτος ὁ χιονώδης χιτῶν σου· ὁ βοσκὸς ὁ χαϊρόμε-
νός σε, καὶ ὀδοντοθραύων ἔτι τὸν ξηρόν σου ἄρτον,
εὐδαιμονέστερος τοῦ δεδουλωμένου κοινωνικοῦ ἀν-
θρώπου!

*Ἄρετὰ πολύμοχθε γένει βροτεῖα,
Θήραμα κάλλιστον βίω,
Σᾶς περί, παρθένε, μορφᾶς
Καὶ θανεῖν ζαλωτός ἐν Ἑλλάδι πότμος,
Καὶ πόνους τλῆναι μαλερούς ἀκάμαντας·
Τοῖον ἐπὶ φρέν' ἔρωτα βάλλεις,
Καρπὸν φέρεις τ' ἀθάνατον,
Χρυσοῦ τε κρέσσω καὶ γονέων,
Μαλακαυχητοῖο θ' ὕπνου. (Ἄριστοτ.)*

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Ε'.

Ὁ αὐτός.

22 Δεκεμβρίου, ἐξ Ἀθηνῶν.

Εἶμαι εἰς τὰς Ἀθήνας· ἀπήντησα ποίαν; δύνασαι νὰ τὸ
φαντασθῆς; Τὴν Κοραλίαν, τὴν Κοραλίαν ἀπήντησα.

Γνωρίζεις ποίαν μέθην εἰς τὰς αἰσθήσεις μου ἐγέν-
νησεν ἡ θεά της καὶ περὶ τὰ 1824· ἡ θεά της ἡ βιά-
σασά με νὰ καταβῶ ἐκ τῆς Δακίας τὴν Ἰταλίαν τε-
τραυματισμένος καὶ παράφρων· θεά ἐμπλήσασα τότε
τὸ μέτωπόν μου φλογερᾶς φαντασίας καὶ τὸ στήθος
μου μυθιστορικῶν αἰσθημάτων· τὴν εἶδα· ἡ καρδιά
μου ἀνενεώθη, καὶ κόσμος ὠραίων ἐνθυμήσεων μὲ
περιέζωσε.

Δέκα ἔτη δὲν τὴν ἐμάραναν· τὴν εἶδα εἰς περίπατον
μετὰ τοῦ σεβασμίου συζύγου της· μὲ ἀνεγνώρισε· καὶ
εἰς τὴν θεάν μου ἀφῆκε κραυγὴν ἀκουσίαν... Ἐχαιρε-
τήθημεν· δὲν ὠμιλήθημεν.

Ἐγίαине, φίλε! ὕγίαине· σὲ γράφω αὔριον· ἡ κεφαλή
μου εἶναι χάος ἰδεῶν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ς'.

Ὁ αὐτός.

23 Δεκεμβρίου, ἐξ Ἀθηνῶν.

Ἵπῆγα εἰς τὸν οἶκον τῆς τὴν εὔρον μόνην· εἰς τοὺς πόδας τῆς ἔπαιζε τὸ τριετές τῆς βρέφος· τὸ ἄθῶον! Τὰ γαλανὰ ὄμματά του, ἡ λευκότης του, τὸ μειδιάματά του! καθ' ὅλα ὅμοιον μετὴν μητέρα!

Ὁμιλήσαμεν περὶ πολλῶν. «Δέκα ἔτη», με εἶπεν ἡ Κοραλία, «παρῆλθον, δέκα ἔτη, ἀφ' οὗ δὲν ἀπηντήθημεν· ἐρρίφθητε εἰς μίαν διεύθυνσιν· ἐγὼ εἰς ἄλλην· καὶ ἂν γαλήνη δὲν διεδέχετο τὴν τρικυμίαν τοῦ ἔθνους, καὶ οἱ τάφοι μας ἤθελον κεῖσθαι ὁ εἷς τοῦ ἄλλου μακράν. Εἰς αὐτὰ τὰ δέκα ἔτη πῶς ἐζήσατε; τί γίνεσθε σήμερον;» — «Θυσίαι πλούτου», εἶπον ἐγώ, «θυσίαι συγγενῶν, θυσίαι ζωῆς, καὶ ἀποζημιώσεις τόσων ἀτομικῶν δυστυχημάτων μία μόνον ἰδέα, ἡ ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία, ἰδοὺ τὸ τέλος τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως· ἐθυσιάσθημεν οἱ ζῶντες διὰ τοὺς γεννηθησομένους. Ἐν ὅσῳ ἦτον κἂν ἡ κίνησις τῆς ἐπαναστάσεως, εἰς κίνησιν ὁ καθείς, δὲν ἠσθάνετο τοὺς πόνους τῶν πληγῶν του· σήμερον, ὅτε καθεὶς ἐφυσύχασε, καὶ τὸ παρελθὸν ἐνθυμεῖται, καὶ εἰς τὸ παρὸν θλίβεται. Τρι-

σευδαίμονες ὅσοι δὲν ἔλαβον καὶ ἀνιάτους ἐνδομύχους πληγὰς!»

Εἰς τὰς τελευταίας λέξεις ἐρυθρίασεν ἡ Κοραλία, ἤλλαξεν ὁμιλίαν, καὶ εἰς τὸ τέλος εἶπεν: «Εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν εἰκοσιῆς ἐτῶν, ὅτε ἡ καρδία, καθὼς ἡ ἰδική μου, ἀπηύδησε, βεβαιωθῆτε, καὶ ἡ ἡσυχία τῆς ψυχῆς εἶναι τὸ ἔπακρον τῆς εὐτυχίας· αὐτὴν τὴν ἡσυχίαν τὴν ἀπολαύω σήμερον· ἐπεθύμουν νὰ τὴν εἶχετε, ἐπεθύμουν νὰ μ' ἐμμεῖσθε».

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ζ'.

Ὁ αὐτός.

26 Δεκεμβρίου.

Τὴν βλέπω καθ' ἡμέραν, καὶ καθ' ἡμέραν θαυμάζω καὶ τοῦ νοός τῆς τὴν καλλιέργειαν, καὶ τοῦ σώματός τῆς καὶ τῆς ψυχῆς τῆς πρὸ πάντων τὸ κάλλος.

Χθὲς βλέπουσα μετ' ἐμοῦ τὰς νέας οἰκοδομὰς τῶν Ἀθηνῶν, «Γνωρίζεις τί ὁμοιάζομεν;», ἔλεγεν· «ὁμοιάζομεν τρυγόνας, αἴτινες, ἀπὸ ἰέρακας καταδιωχθεῖσαι καὶ στερηθεῖσαι τῶν νεοσσῶν καὶ συντρόφων, ἀνακτίζομεν τὰς φωλεὰς. Αἰσθάνεσαι τὴν μελαγχολίαν, τὴν ὁποῖαν αἰσθάνομαι περιπατοῦσα ἐν μέσῳ

τῶν ἀρχαίων αὐτῶν ἐρειπίων καὶ τῶν νέων τούτων στεγασμάτων; Ἡ σύγκρισις αὐτῆ τοῦ μεγάλου παρελθόντος τῆς Ἑλλάδος μετὰ τοῦ μικροῦ παρόντος τῆς δὲν σὲ λυπεῖ;»

Καὶ πρὸς τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος ἐπιβλέψασα, «Ἰδέ», εἶπε, «πῶς ὁ ἄνθρωπος παρέρχεται, καὶ πῶς ὅμως διαμένουσι τὰ μεγάλα του ἔργα. Ὁ ναὸς τοῦ Θησέως· τί λεῖον, τί πρόσφατον ἔτι, τὸ δισχιλιετὲς μάρμαρόν του!

... νεοτευχὲς ἔτι γλυφάνιο ποτόσδον.

Ὁ οὐρανὸς τῆς Ἑλλάδος μὴ ἐφείσθη τρόπον τινὰ νὰ ἐπιχύσῃ τὴν ὁμίχλην εἰς τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ νὰ μελαγχρινώσῃ τὰ λευκά του κάλλη; Καὶ ὁ Παρθενῶν, πόσον ἔτι δροσερὰ ἢ ὑπαρξίς του! δὲν ὁμοιάζει πρεσβύτην γίγαντα μ' ἐρυθρομήλους καὶ δροσερὰς ἔτι παρειάς!»

Ἡ ἀρχαία καὶ μεγάλη γῆ, τὴν ὁποῖαν ἐπάτει, τὴν ἐνέπνεε καὶ μεγάλας ιδέας· τὰς ἐξέφραζε μετ' ἐνθουσιασμοῦ, καὶ πῦρ ἔχυναν τὰ βλέμματά της· δὲν ἐδυνήθη νὰ σιωπήσῃ καὶ νὰ μὴ τὴν εἰπῶ: «ὦ Κοραλία! ἐκ τῶν πρώτων ὠραίων ἡμερῶν τῆς νεότητός μου ἔπλασα κατ' ἐμαυτὸν τὸν κατ' ιδέαν τύπον τῆς ἐντελοῦς γυναικός· τὸν τύπον αὐτὸν τὸν εὔρον μόνον εἰς σέ, καίτοι πανταχοῦ πλανηθεῖς. Δὲν γνωρίζω τὰ μυ-

στηριώδη τῆς εἰμαρμένης ψηφίσματα· ἀλλ' ἂν αἱ στιγμαί, καθ' ἃς σὲ βλέπω, εἶναι τῆς ζωῆς μου ἢ τελευταία περίοδος, ὦ Κοραλία, παραδέχομαι τὸ μέλλον μου, καὶ ὁ θάνατος εἶναι γλυκύς». Ἐσιώπησεν ἐκείνη, καὶ μὲ πρόσωπον ἐκφράζον λύπην καὶ ταραχήν: «ὦ Λεάνδρε», εἶπε, «μὴ καθιστᾶς τὴν φιλίαν θορυβώδη καὶ ὀδυνηράν».

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Η'.

Ὁ αὐτός.

30 Δεκεμβρίου.

Ὁ ὠραῖος οὐρανὸς τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἰλαρὰ τῆς θάλασσης, τὰ ἡμέρα τῆς ὄρη! Ἰανουάριος μῆν, καὶ τοῦ Κηφισοῦ αἱ ὄχθαι στολίζονται ἀπὸ ἄνθη, ὁ δὲ Ὑμηττὸς διὰ καλλωπισμὸν του μόνον ἐνεδύθη, ὡς φαίνεται, τὸν ἐφήμερον χιονώδη χιτῶνα του.

Περιήλθομεν μὲ τὴν Κοραλίαν τὸν ἐλαιῶνα τῶν Ἀθηναίων· ἡ αὔρα καὶ ἡ εὐωδία τῶν ξανθῶν τῆς πλοκάμων!... ὦ οὐρανέ!

Ἀνέβημεν λόφους· κατέβημεν φάραγγας· ἤκουσαμεν τὸ κελάδημα τῶν πτηνῶν· ποία εἰς τὴν φύσιν γαλήνη, ποία εἰς τὴν ψυχὴν μου ἡσυχία, ποία εἰς τὰ

αισθήματά μου άρμονία!... Ὡ διατί ἡ ζωὴ δὲν ἔχει
τοιαύτας πολλὰς εὐδίους ἡμέρας!...

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Θ'.

Ὁ Χαρίλαος πρὸς τὸν Λέανδρον.

Ἐξ Αἰγίνης, 25 Δεκεμβρίου.

Λυποῦμαι τὴν νεότητά σου τὴν πελαγίζομένην χωρὶς
πηδάλιον· ὀλιγωτέρα φαντασία, καὶ ἡ εὐτυχία σου
βεβαία.

Ἡ κοινωνία εἶναι ἄροτρον διαμάζον τοὺς βόας τῆς
μόνος μὲ ἄθικτον αὐχένα! καὶ θέλεις διεγείρει τὸν
φθόνον τῶν ὑποζυγίων, καὶ οὐδὲ θέλεις εὐρεῖ κοινο-
νικήν εὐχαρίστησιν.

Βλέπω τὸν κρημνόν, εἰς τὸν ὁποῖον τρέχεις, κλείων
τὰ ὄμματά σου· ἡ ἐνεργητικὴ σου ψυχὴ δὲν ἐδύνατο
πρὸς εὐγενέστερόν τι νὰ στραφῆ;

Ποῦ αἱ ποιήσεις καὶ τὰ συγγράμματά σου; τὰ πά-
ντα εἰκόνας ἡμιτελεῖς.

Σ' ἐνθυμοῦμαι συμμαθητὴν εἰς τὰ σχολεῖα· πάντο-
τε σκυθρωπός· πάντοτε σύννους· ἀκολουθεῖς, βλέπω
μὲ λύπην μου, τὴν ἐγγαρχαχθεῖσαν ἔκτοτε ὁδόν.

Ἡ φύσις σου καὶ σήμερον μελαγχολικὴ, καὶ ὁ ἄ-

στῆρ τῆς εἰμαρμένης σου καὶ σήμερον μὲ νέφη κεκα-
λυμμένος.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Ι'.

Ὁ Λέανδρος πρὸς τὸν Χαρίλαον.

Ἐξ Ἀθηνῶν, 31 Δεκεμβρίου.

Ἀνέγνωσα τὴν ἐπιστολήν σου· παραινέσεις παράδο-
ξοι! ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη διὰ ν' ἀκολουθῆ τὴν φεύ-
γουσαν σκιάν τῆς κοινωνικῆς εὐτυχίας, νὰ ἐπαναλέγη
τὰς ἀπάτας τῶν πατέρων του, καὶ νὰ περιπατῆ, σύ-
ρων τὴν ἄλυσον τῶν προγόνων του; καὶ ὁ ὑψώσας τὸν
αὐχένα του ὀλίγον ὑπεράνω, πρέπει νὰ θεωρῆται πα-
ράδοξος, καὶ νὰ καταδιώκεται μὲ βούνευρα καὶ μάστι-
γας, ὡς ἄγριος ἵππος;

Νὰ περιφέρωμαι ὡς ὁ μύρμηξ, ἄγνωστος, νὰ συ-
νάζω εἰς ὑπόγεια ἐν μέσῳ τοῦ θέρους τὴν τροφήν τοῦ
χειμῶνος μου, καὶ ν' ἀποθάνω τέλος, ἀφήσας κληρο-
νόμους ἄλλα μυρμηκίδια... Ὁχι· τοιοῦτος δὲν εἶναι ὁ
προορισμός μου.

Εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς Ἑλλάδος, ὅπου τὸ πᾶν μι-
κρὸν καὶ δίχως ὀρίζοντα, ἐγκλημα τάχα ἢ πρὸς οὐρά-
νια αἰσθήματα κλίσις τῆς ψυχῆς; Ὁ ἔρωσ!... Εἴθε νὰ

ἤναπτεν εἰς τὰ σκότη τοῦ νοός μου ὁ μαγικός λύχνος,
ὅστις ἄλλοτε μὲ παρίστα τόσας χρυσᾶς εἰκόνας ἐν
μέσῳ τοῦ ζοφεροῦ κόσμου.

*Ἔρωτες, ὑπὲρ μὲν ἄγαν
Ἐλθόντες, οὐκ εὐδοξίαν,
Οὐδ' ἀρετὰν παρέδωκαν ἐν ἀνδράσιν·
εἰ δ' ἄλις ἔλθοι
Κύπρις, οὐκ ἄλλα Θεός
Εὐχαρις οὕτω.
Μή ποτ', ὦ δέσποιν', ἐπ' ἐμοὶ
Χρυσέων τόξων ἐφείης
Ἰμέρω χρίσασ' ἄφυκτον οἰστόν·
Στέργοι δέ με σωφροσύνα
Δώρημα κάλλιστον Θεῶν. (Εὐριπ.)*

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΑ'.

Ὁ αὐτός.

1 Ἰανουαρίου 1834.

Τὸ ἔαρινόν κελάδημα τῶν πτηνῶν, γλυκύτες τις εἰς
τὸν ἀέρα διακεχυμένη, ἢ ὠραία φύσις τῆς Ἀττικῆς μὲ
θέλγουν, μὲ γοητεύουν.

Αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ ἔαρος, ὦ φίλε, καθιστῶσι τὰ
πάθη ζωηρότερα καὶ γλυκύτερα· ἡ μυστηριώδης συ-
νευνήσις, ἡ θαυμάσιος ἄρμονία, ἥτις συνενώνει, ἀνα-
καινίζει καὶ ζωογονεῖ ὅλα τὰ ὄντα, αὐτὴ κινεῖ τὴν
καρδίαν, ἐξυπνίζει πόθους ἀπεριορίστους, καὶ μᾶς εἰ-
δοποιεῖ νὰ ζητήσωμεν ἐλλεῖπον τι εἰς ἡμᾶς.

*Ἴδε πῶς ἔαρος φανέντος
Χάριτες ρόδα βρύουσι.
Ἴδε πῶς κῦμα θαλάσσης.
Ἀπαλύνεται εἰρήνη. (Ἄνακρ.)*

Ἀκούετε τὰ φαιδρὰ τῶν πτηνῶν ἄσματα; βλέπετε
τρεχούσας τὰς βρύσεις; ὦ τὸ γλυκὺ μου ἔαρ! ὦ τὸ
πρωτογενὲς τέκνον τῆς φύσεως! ἐπιστρέφει καὶ ἡ
καρδία μου πάλλει.

ὦ φίλε! μετὰ τῆς Κοραλίας ἐχαιρέτησα σήμερον
ἀνατέλλοντα τὸν ἔαρινόν ἥλιον τῆς Ἑλλάδος· αἱ ἀκτῖ-
νες του ἔπαιζαν καὶ εἰς τῶν δύο τὰ πρόσωπα, καὶ μᾶς
συνένουν μυστηριωδῶς· «ὁ αἴθριος αὐτὸς ἥλιος», εἶ-
πον, «δὲν σ' ἐνθυμίζει γαληναίας ἄλλας ἡμέρας! ἡ
ἀνάπλασις αὐτῆς τῆς ἀνανεουμένης φύσεως δὲν σ'
ἀνακαλεῖ τὴν πρώτην ἡμῶν νεότητα; ἡ συνένωσις αὐ-
τῶν τῶν ὀργανικῶν ὄντων δὲν σ' ἀναπολεῖ τὴν πα-
λαιὰν ἡμῶν φιλίαν;»

«Φεύγομεν», εἶπεν ἐκείνη· «μὲ περιμένει τὸ τέκνον

μου· ἐπιθυμῶ ν' ἀκούσω τὴν ἀθῶαν του φωνήν...»
 Διὰ τί ἀποφεύγει πᾶσαν ἐξήγησιν αἰσθημάτων; ζη-
 τεῖ νὰ μὲ καταστήσῃ ἐπιλήσιμονα τοῦ παρελθόντος;
 Τί λέγεις, φίλε, οὐδὲ ἡ φιλία δὲν ἐπέζησε;...

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΒ΄.

Ὁ αὐτός.

Τῆ 2 Ἰανουαρίου 1834.

Ἐξύπνησα τὴν ὥραν ταύτην· αἰσθάνομαι τὴν καρδίαν
 μου ἤσυχην, καὶ καθ' ὅσον ἀναλαμβάνω τὰς δυνάμεις
 τοῦ νοός μου, γλυκύταται ἰδέαι διαχύνουσι τὴν εὐδαι-
 μονίαν εἰς ὅλην τὴν ὑπαρξίν μου· εὐτυχία, εὐτυχία!
 μετ' ὀλίγον θέλω τὴν ἰδεῖ...

Εἰς τὴν ψυχὴν μου διασπείρεται ἰλαρότης τις ὁμοία
 μὲ τὰς ἐωθινὰς γαλήνας τοῦ ἕαρος· ἡ ζωὴ μὲ φαίνεται
 μαγευτικὴ, καὶ ἀκορέστως γεύομαι τὴν συναίσθησιν
 τῆς ἀταράχου ὑπάρξεως.

Ἀπὸ τὸ παράθυρόν μου βλέπω τὴν κοιλάδα, τὸν
 καταρράκτην καὶ τὸν ἥλιον τὸν πρὸς τὸ δάσος φέγ-
 γοντα, καὶ πρὸς τοῦ ὁποίου τὰς ἀκτῖνας ὑψοῦται συ-
 γκεντρούμενος κόσμος ἀμέτρητος χρυσοπτερυγῶν ἀ-
 τόμων.

Καταβαίνω εἰς τὴν βρύσιν, ὅπου φέρουσι τὴν λά-
 γγηνόν των ἀγροτικῶν παρθένων, καὶ ἡ φαντασία εἰς
 τοὺς αἰῶνας τοῦ Ὀμήρου μὲ μεταφέρει. ὦ χαίρετε
 ἀρχαῖαι, ὦ χαίρετε ἀπλοῖκαὶ συνήθειαι τῆς καλῆς
 Ἑλλάδος...

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΓ΄.

Ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν αὐτόν.

22 Ἰανουαρίου 1834, ἐξ Ἀθηνῶν.

Ὅχι, φίλε, δὲν γνωρίζεις τὴν Κοραλίαν μου· δὲν γνω-
 ρίζεις οὔτε τὴν μαγευτικὴν τῆς χάριν, οὔτε τὸ ἐξαί-
 σιόν τῆς κάλλος, οὔτε τὴν ἀναπόσπαστον προσήλω-
 σιν πρὸς τὰ χρέη τῆς, οὔτε τὸν ἐνδόμυχον θησαυρὸν
 τῶν τρυφερῶν τῆς αἰσθημάτων.

Ὅχι, φίλε, δὲν γνωρίζεις τὴν ἀνεξάντλητον πηγὴν
 τοῦ νοός τῆς· κόσμος ποικίλος καὶ ὠραῖος ἰδανικῶν
 αἰσθημάτων ἢ ὁμιλία τῆς. Πόση τάξις καὶ ἀρμονία εἰς
 τὸν οἶκον τῆς, πόση ἀκρίβεια εἰς τὰ χρέη τῆς! σύζυγος
 τρυφερὰ πῶς ἀνταποκρίνεται ἀξίως εἰς τὴν ἀγάπην
 τοῦ ἐναρέτου, τοῦ ἐμβριθοῦς συζύγου τῆς, καὶ εἰς
 αὐτὸν πόσῃ οἰκιακὴν εὐδαιμονίαν παρέχει!

Αἱ ἐπιπόλαιοι γυναῖκες τῶν νέων ἡθῶν! Ποίαν